

Ewa OGRODZKA-MAZUR

Uniwersytet Śląski
Katowice

Cieszyńska szkoła badań pogranicza Profesora Tadeusza Lewowickiego*

Abstract: The Cieszyn School of Frontier Research by Professor Tadeusz Lewowicki

The article provides an overview of research activities, teaching and organization of the University of Silesia Department of General Pedagogy at the Faculty of Ethnology and Educational Science in the years 1989–2014. This is a school of theory and frontier research founded by Tadeusz Lewowicki. The main focus of the staff members at the university in Cieszyn is collaborative research into social, educational and cultural factors determining the development and upbringing of children and adolescents at the frontier, the issue of civilization changes in the society, youth and adult education, identity issues, theories and models of cross-cultural research and preparing teachers to work in multicultural communities and to implement the European model of multicultural and also cross-cultural education.

Key words: the Cieszyn school of frontier research, theories and models of cross-cultural research

Słowa kluczowe: cieszyńska szkoła badań pogranicza, teorie i modele badań międzykulturowych

W 1989 r. Profesor Tadeusz Lewowicki podjął współpracę z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym cieszyńskiej Filii Uniwersytetu Śląskiego i objął funkcję kierownika Zakładu Pedagogiki Ogólnej. Nawiązanie przez Profesora stałej współpracy z cieszyńską uczelnią było wyrazem zainteresowania problematyką

* Tekst ten nawiązuje do opracowań E. Ogrodzkiej-Mazur i A. Szczurek-Boruty *Działalność naukowo-badawcza, dydaktyczna i organizacyjna Zakładu i Katedry Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w latach 1989–2012. Wokół cieszyńskiej szkoły badań pogranicza Profesora Tadeusza Lewowickiego*. W: A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur (red.) (2012), *Poza paradygmaty. Pedagogika międzykulturowa*. T. 2. *Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek, s. 19–40, oraz E. Ogrodzkiej-Mazur *Autorytet uczonego a kreowanie środowiska pedagogów międzykulturowych*. W: tamże, s. 64–89.

pogranicza ze względu zarówno na usytuowanie ośrodka oraz prowadzone w nim dotychczas badania z zakresu pedagogiki kultury, jak i perspektywy podjęcia poczynań badawczych w obszarze pedagogiki międzykulturowej. Halina Rusek — prorektor Uniwersytetu Śląskiego ds. Filii w Cieszynie w latach 2002–2005, a następnie dziekan Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji — podkreśla:

[...] można mówić o istnieniu w Cieszynie oryginalnej, mocno osiadłej w strukturze Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji, szkoły teorii i badań pogranicza. Twórcą jej jest profesor Tadeusz Lewowicki, który dwadzieścia lat temu rozpoczął współpracę z ośrodkiem akademickim w Cieszynie i [...] należy do grona osób, które przez swoją działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną znacząco wpłynęły na profil naukowy i dydaktyczny tego wydziału, szczególnie w zakresie pedagogiki. [...] Prowadzona przez Profesora Lewowickiego cieszyńska szkoła badaczy pogranicza zajmuje wśród podobnych szkół tworzonych od kilkunastu lat w różnych polskich uczelniach należną jej wysoką pozycję. Znana jest także poza granicami Polski. Jest formą pracy naukowo-badawczej, którą Uniwersytet Śląski może się szczycić (Rusek, 2009, s. 18).

Przytoczona wypowiedź wskazuje na istotę i znaczenie szkoły naukowej jako nieformalnej, swobodnie ukonstytuowanej grupy uczonych, stanowiącej integralny składnik środowiska naukowego, będącej wspólnotą poglądów i celów, zespołem poszukiwań i dociekań, kręgiem wychowawczym zorientowanym wedle własnych koncepcji nauki jako wiedzy i działalności, a uczonego jako twórcy i nauczyciela tej wiedzy, wyróżniającej się własną, swoistą mikrokulturą, mającej też znaczny udział w tworzeniu „sytuacji problemowej” w tym obszarze nauk, w którym grupa ta działa z racji swego samookreślenia się dyscyplinarnego (Goćkowski, 1980, s. 45).

Cieszyńska szkoła badań pogranicza rozpoczęła swoją działalność od nawiązania współpracy z polskimi środowiskami oświatowymi funkcjonującymi w czeskiej części południowego pogranicza — na Zaolziu — oraz od przeprowadzenia pierwszych zespołowych badań diagnostycznych wśród uczniów uczęszczających do szkół podstawowych z polskim językiem nauczania. Plonem tych poczynań były opracowania — opatrzone logo autorstwa Profesora Lewowickiego — przedstawiające m.in.: próbę diagnozy osobowości, hierarchię wartości i plany życiowe, a także uwarunkowania dróg życiowych dzieci i młodzieży z Zaolzia, społeczne funkcjonowanie młodzieży i problemy edukacji na pograniczu polsko-czechosłowackim, a później polsko-czeskim. Publikacje te zapoczątkowały wydawanie od 1992 r. serii „Edukacja Międzykulturowa”, która od 1996 r. jest przygotowywana we współpracy z Wyższą Szkołą Pedagogiczną Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie i liczy aktualnie 63 tomy¹. W pracach tych kategoria pogranicza traktowana była i jest nadal w ujęciu

¹ Pełna bibliografia prac z serii „Edukacja Międzykulturowa” znajduje się na końcu niniejszego opracowania.

bachtinowskim — jako pogranicze kultur, społeczności, wyznań (a nie głównie — chociaż także — pogranicze państw i narodów). Dominującym wątkiem stały się zagadnienia najpierw edukacji wielokulturowej, a potem edukacji międzykulturowej. Uwagę badaczy — współautorów kolejnych tomów — skupiały: środowiska wychowawcze (rodzina, szkoła, społeczności lokalne, kościoły różnych wyznań), problemy polityki społecznej i oświatowej, socjalizacji i kształtowania tożsamości, pracy nauczyciela w warunkach wielokulturowości, socjopatologii pogranicza, społecznych uwarunkowań edukacji międzykulturowej, szkolnictwa z polskim językiem nauczania w państwach europejskich, kultury w edukacji międzykulturowej, szkoły dla mniejszości narodowych i społeczności kaszubskiej w Polsce oraz edukacji dzieci i młodzieży w środowiskach zróżnicowanych kulturowo. Zagadnienia te przedstawiane są w odczytaniach właściwych pedagogice, psychologii, socjologii, filozofii, językoznawstwu, teologii, kulturoznawstwu, historii (i innym dyscyplinom szeroko pojmowanych nauk humanistycznych). Badaniom i studiom o charakterze metodologicznym towarzyszył namysł i próby ulepszenia metodologii badań oraz sposobów ich interpretacji. Tak powstało kilka prac prezentujących teorie przydatne w badaniach międzykulturowych i modele takich badań. Poszerzeniem i uzupełnieniem naukowej działalności cieszyńskiej szkoły badań pogranicza są organizowane przy współudziale Wyższej Szkoły Pedagogicznej ZNP w Warszawie cyklicznie sympozja i konferencje. Pierwsze tego typu spotkanie, na temat „Osobowość i plany życiowe dzieci z Zaolzia”, zorganizowano w 1993 r. w Czeskim Cieszynie, wspólnie z Polskim Związkiem Kulturalno-Oświatowym. W latach 1993–2014 odbyło się łącznie 20 międzynarodowych konferencji naukowych.

Ważne znaczenie dla rozwoju warsztatu naukowo-badawczego — oprócz badań zespołowych — ma udział wszystkich członków Zespołu w comiesięcznych seminariach prowadzonych przez Profesora Lewowickiego, poświęconych m.in. prezentowaniu indywidualnych projektów badawczych, metodologii badań pedagogicznych, w tym orientacjom teoretycznym i obszarom działalności edukacyjnej, a także teoriom i modelom przydatnym w badaniach międzykulturowych. Pod opieką naukową Profesora powstały cztery rozprawy habilitacyjne (dwie kolejne zostaną opublikowane w 2015 r.) oraz 11 prac doktorskich nawiązujących do problematyki edukacji wielo- i międzykulturowej.

Szczególne znaczenie ma opracowana przez Profesora w 1995 r. Teoria Zachowań Tożsamościowych (TZT), przynosząca nową perspektywę w poszukiwaniu prawidłowości warunkujących kształtowanie się poczucia tożsamości oraz całościowych i zarazem porównawczych ujęć procesów i zjawisk zachodzących w regionach pogranicza (pograniczy). Wyróżnione obszary (elementy) tożsamości: pierwszy — obejmujący losy historyczne, identyfikację z określonym terytorium i grupą społeczną, drugi — wyznaczany przez odrębność kultury, języka, przekazu tradycji oraz wiedzy o dorobku duchowym i materialnym

danej społeczności, trzeci — kojarzony z genealogią historyczną i swoistymi cechami grupy (grup) oraz funkcjonującymi w niej stereotypami, czwarty — dotyczący kondycji gospodarczo-ekonomicznej, standardów życia grupy (grup), piąty — związany z potrzebami, celami życiowymi i preferencjami aksjologicznymi oraz szósty — uwzględniający kontekst polityczny, światopoglądowy, społeczny i gospodarczy — stają się istotnymi wyznacznikami zachowań tożsamościowych i odpowiednich orientacji wartościujących, mogącymi stanowić podstawy do wypracowania ofert edukacyjnych adresowanych do środowisk wielokulturowych (Lewowicki, 1995a, s. 13–26; 1995a, s. 51–63).

W tym kontekście Profesor Lewowicki formułuje ważną — z punktu widzenia współczesnych badań naukowych w dziedzinie humanistyki — tezę, zgodnie z którą:

[...] w rozmaitych wersjach w różnych państwach wyraźnie formuje się swoisty model tożsamości wielowymiarowej — łączącej identyfikację lokalną, regionalną, państwową i europejską z różnymi powiązaniem narodowościowymi, etnicznymi, religijnymi czy wyznaniowymi, kulturowymi. Poszczególne składniki tej wielowymiarowej tożsamości bywają wybierane przez ludzi — zgodnie z ich przekonaniem, poglądami, wierzeniami, także dziedzictwem kulturowym. Ten rodzaj tożsamości ma charakter otwarty — nie zależy od „dziedziczonej” narodowości, koloru skóry czy religii. Spoiwem tej tożsamości są (stają się) wartości właściwe społeczeństwom demokracji parlamentarnej, uniwersalne wartości ukształtowane od wieków i wyznaczające godne, pokojowe życie ludzi — umożliwiające rozwój, samorealizację, pomyślne funkcjonowanie w społeczeństwie, umożliwiające szczęśliwe życie. Wiele wskazuje na to, że społeczeństwa mają świadomość szans, jakie daje tak pojmowana tożsamość. Coraz więcej ludzi akceptuje model tożsamości wielowymiarowej. Oczywiście, nie brak zwolenników tradycyjnie rozumianej tożsamości. Jednak procesy społeczne, przemiany dokonujące się w świecie — szczególnie w bliskiej nam Europie — wyznaczają tendencje ku upowszechnianiu tej nowoczesnej — zgodnej z przesłaniem integracji europejskiej — tożsamości wielowymiarowej, kształtowanej w otoczeniu społecznym i jednocześnie kształtowanej przez jednostki wybierające własne identyfikacje (Lewowicki, 2011, s. 492–493).

Teoria Zachowań Tożsamościowych jest od wielu lat z powodzeniem wykorzystywana przez badaczy międzykulturowych m.in. do konstruowania metodologii badań oraz interpretacji uzyskanych wyników (Gajdzica, 2013; Grabowska, 2013; Kurzępa, 2007; Misiejuk, 2013; Ogrodzka-Mazur, 2007; Sobecki, 2007; Szczurek-Boruta, 2007; Urlińska, 2007; Wojakowski, 2002).

W międzykulturowych badaniach pedagogicznych Profesor Lewowicki wskazuje również na potrzebę odwoływania się do teorii i koncepcji dotyczących zachowań społecznych. Jego zdaniem:

[...] to zrozumiałe, uzasadnione dążenie do lepszego zrozumienia zjawisk i procesów społecznych. Ponieważ jednak na gruncie pedagogiki raczej trudno o znalezienie satysfakcjonujących teorii lub koncepcji, przedstawiciele tej dyscypliny sięgają do dorobku dyscyplin pokrewnych. Jedną z nich jest od lat socjologia. Inną — psychologia społeczna czy socjologizujące (pograniczne z socjologią) nurty psychologii. Pojawiają się i inne nawiązania — do studiów historycz-

nych, badań nad kulturą, studiów traktujących o polityce i o religii. Wydaje się jednak, że przeważają skojarzenia z socjologią, socjologicznymi interpretacjami życia społeczności wielokulturowych. [...] Socjologia, a także psychologia, pomagają zrozumieć sytuacje i zachowania społeczne, proponują rozmaite wyjaśnienia, interpretacje. To ważne dla pedagogów międzykulturowych, słusznie więc sięgają do prac socjologicznych. Tam znajdują intelektualny oręż pomocny w poczynaniach edukacyjnych (Lewowicki, 2010, s. 303).

Konfrontacja różnych podejść — nazwanych przez Profesora Lewowickiego socjologizmem i pedagogizmem — pozwala:

[...] dostrzec istotne odmienności w myśleniu i działaniu swoistym każdemu z tych podejść. W przypadku edukacji międzykulturowej daje to szansę dostrzeżenia i zrozumienia oryginalności i podstawowego sensu tego obszaru edukacji. W odróżnieniu od typowego dla innych dyscyplin spojrzenia na wielość kultur występujących „obok” siebie, w edukacji międzykulturowej istotne jest występowanie kultur „razem” — z wzajemnym poznawaniem, oddziaływaniem, przyjmowaniem wpływów innych kultur. To także — coraz bliższe socjologii — spojrzenie na wielowymiarową tożsamość współczesnego człowieka (pozostającego w związkach z „małą ojczyzną”, regionem, państwem i społeczeństwem, Europą). To uznanie, że poza tożsamością „nadaną” może być i jest tożsamość wybierana. Wielostronnemu (w tym socjologicznemu i pedagogicznemu) oglądowi należy poddać te i wiele innych spraw. [...] Socjologia — nawet rezygnując z działań na rzecz zmian społecznych — daje możliwość „monitorowania” poczynąń edukacyjnych, kontroli skutków tych poczynąń, społecznego spostrzegania. To zwiększa szanse — najprościej mówiąc — rozumnego oddziaływania edukacyjnego. Korzyści związków z socjologią nie są tylko jednostronne. Edukacja międzykulturowa jest polem nowych obserwacji i analiz socjologicznych. To może przynieść pożytek i socjologii, i pedagogice, edukacji międzykulturowej (Lewowicki, 2010, s. 307–308).

Ponad dwudziestopięcioletni dorobek teoretyczny, wyniki badań i doświadczenia praktyczne trzech wiodących polskich ośrodków naukowych zajmujących się problematyką edukacji wielo- i międzykulturowej² stały się podstawą do opracowania przez Profesora Lewowickiego syntezy zawierającej zarys pedagogiki międzykulturowej jako dyscypliny nauk pedagogicznych. Składnikami tej dyscypliny są:

— klarownie zarysowana koncepcja edukacji międzykulturowej i dotyczącej tego obszaru edukacji rozumienia pedagogiki. Na lansowane w pracach z zakresu edukacji międzykulturowej ujęcia zagadnień składa się spójny zespół po-

² Są to ośrodki naukowe prowadzące badania na pograniczu polsko-białorusko-litewskim (zespół Jerzego Nikitorowicza), pograniczu polsko-czeskim na Śląsku Cieszyńskim (zespół Tadeusza Lewowickiego) i pograniczu polsko-niemiecko-czesko-słowackim na Śląsku Opolskim (zespół Zenona Jasińskiego). Rezultaty działalności naukowo-badawczej tych ośrodków przedstawione są m.in. w 22 publikacjach przygotowanych przez Katedrę Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, w 63 tomach prac z serii „Edukacja Międzykulturowa”, wydanych przez Społeczny Zespół Badań Oświaty i Kultury Pogranicza oraz Zakład i Katedrę Pedagogiki Ogólnej UŚ Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, a także w 18 pracach Instytutu Nauk Pedagogicznych Wydziału Historyczno-Pedagogicznego Uniwersytetu Opolskiego.

głądów i przekonań, które wyznaczają refleksję i działania w zakresie edukacji międzykulturowej. Odwołując się do definicji Laurence'a Kohlberga i Rochelle Mayer (Kohlberg, Mayer, 1993), można przyjąć, że mamy do czynienia z czytelną ideologią pedagogiki międzykulturowej;

— sieć pojęć — język używany w ramach refleksji i praktyki edukacyjnej. Część pojęć — jak zwykle bywa w humanistyce — zaczerpnięta została z innych dyscyplin, części nadano znaczenie właściwe edukacji i pedagogice międzykulturowej;

— wyraźnie określony obszar zainteresowań, pola i przedmioty badań. Znajduje to odzwierciedlenie w licznych publikacjach; podkreślić przy tym należy interdyscyplinarność pedagogiki międzykulturowej;

— korzystanie z szerokiego zakresu metod, technik i narzędzi badawczych, zarówno w badaniach ilościowych, jak i jakościowych, przy odwołaniu się do pokrewnych dyscyplin humanistyki. Zgromadzony został duży zasób wyników badań;

— poczynania badawcze i strukturalne ukierunkowane przez liczne teorie z zakresu nauk społecznych. Pedagogika międzykulturowa dysponuje — co wydaje się zjawiskiem nieczęstym w pedagogice — oryginalnymi własnymi propozycjami teoretycznymi. Przykładem są: Teoria Zachowań Tożsamościowych T. Lewowickiego i koncepcja kształtowania tożsamości w ujęciu Jerzego Nikitorowicza. Propozycje te znalazły zastosowanie w licznych badaniach, posłużyły do konstruowania ich metodologii, zostały wykorzystane przy interpretacjach wyników;

— ujęcia porównawcze i ujęcia będące syntezami wcześniejszych dokonań, stanowiące historyczny i współczesny dorobek edukacji wielokulturowej i międzykulturowej. Pedagogika międzykulturowa ma swoje korzenie, dzieje i całościowe przedstawienia wcześniejszych etapów. Można powiedzieć, że — zgodnie z dobrą tradycją humanistyki — zachowuje pamięć o dorobku poprzednich pokoleń i poddaje ten dorobek krytycznej analizie;

— godna uwagi kondycja kadrowa społeczności zajmujących się edukacją i w istocie pedagogiką międzykulturową. Liczba badaczy, rozwój naukowy oraz poziom prac uzasadniają przekonanie, że sytuacja kadrowa bardzo dobrze rokuje tej dyscyplinie naukowej. W mijających paru dekadach powstało dużo wartościowych publikacji. Pojawiają się nowe kierunki studiów i badań;

— dobrze zorganizowane instytucjonalnie środowisko uprawiające pedagogikę międzykulturową. Wielkim walorem pozostaje integracja i ścisła współpraca badaczy z wielu ośrodków akademickich;

— wyraźne i wielostronne powiązania teorii (teoretyków i badaczy) z praktyką oświatową. Pedagogika międzykulturowa spełnia funkcje właściwe naukom, które generują różne zastosowania praktyczne. Potrzeby społeczne wywołują się mocno oddziaływać na żywotność — zakres, kierunki i metody badań — pedagogiki międzykulturowej (Lewowicki, 2011, s. 496–498).

W prowadzonych badaniach międzykulturowych uczestniczyli i nadal uczestniczą przedstawiciele innych ośrodków akademickich (m.in. z: Białegostoku, Bydgoszczy, Gdańska, Krakowa, Lublina, Opola, Poznania, Torunia, Warszawy, Zielonej Góry), skupieni w powołanej z inicjatywy Profesora Lewowickiego w 1994 r. Federacji Społecznych Zespołów Badań Kultury i Oświaty Pogranicza, a od 2004 r. — w Zespole Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Poszerzeniem działalności naukowej badaczy z różnych ośrodków naukowych w kraju jest również zainicjowane przez Profesora Lewowickiego w 2007 r. Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej. Jego celem jest rozwój polskiej myśli naukowej w dziedzinie pedagogiki międzykulturowej oraz badania naukowe i realizacja inicjatyw edukacyjnych mających związek z pedagogiką międzykulturową i edukacją w warunkach zróżnicowania kulturowego.

W ramach działalności naukowo-badawczej cieszyńskiej szkoły badań pogranicza w latach 2003–2014 zrealizowano 10 indywidualnych projektów badawczych, w tym: pięć grantów promotorskich KBN, osiem projektów międzynarodowych oraz dwa granty w ramach konkursu MEN (to razem 15).

Prowadzona działalność naukowo-badawcza przyczyniła się do uzyskania przez członków Zespołu stopni naukowych: doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii i pedagogiki: Idzi Panic, Uniwersytet Wrocławski (1992); Ewa Ogrodzka-Mazur, Uniwersytet Śląski (2008); Alina Szczurek-Boruta, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu (2008); Barbara Grabowska, Uniwersytet Śląski (2014); Anna Gajdzica, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (2014); Janina Urban, Aniela Róžańska (procedura w toku) oraz doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki: Ewa Ogrodzka-Mazur, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie (1993); Alina Szczurek-Boruta, Uniwersytet Warszawski (1996); Janina Urban, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie (1998); Barbara Grabowska, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie (2000); Aniela Róžańska, Uniwersytet Opolski (2001); Jolanta Suchodolska, Uniwersytet Opolski (2003); Anna Gajdzica, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie (2004); Urszula Klajmon-Lech, Katolicki Uniwersytet Lubelski (2004); Małgorzata Gil, Uniwersytet Śląski (2005); Barbara Chojnacka-Synaszkó, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie (2006); Gabriela Piechaczek-Ogierman, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie (2007); Beata Kozieł, Uniwersytet w Białymstoku (2007); Natalia M. Ruman, Uniwersytet Śląski (2013).

Podczas ponad dwudziestopięcioletniego istnienia cieszyńskiej szkoły badań pogranicza członkowie Zespołu opublikowali łącznie 26 monografii, 90 prac pod redakcją, ponad 1200 artykułów (w tym 85 wydanych w językach kongresowych) oraz uczestniczyli w 1250 konferencjach naukowych (w tym w 120 zagranicznych). Są członkami krajowych i międzynarodowych organizacji i towa-

rzystw naukowych, m.in.: Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Światowego Stowarzyszenia Towarzystw Pedagogiki Porównawczej, Zespołu Pedagogiki Chrześcijańskiej KNP PAN, Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Polsko-Czeskiego Towarzystwa Naukowego, Krajowego Funduszu na Rzecz Dzieci, Stowarzyszenia Nauczycieli Edukacji Początkowej. Pracownicy Zakładu są także członkami komitetów naukowych i redakcji czasopism: „Chowanny”, „Edukacji”, „Kwartalnika Pedagogicznego”, „Przeglądu Pedagogicznego”, „Ruchu Pedagogicznego”, „The New Educational Review”, „Sowriemiennoj wyszej szkoły”, „La Education Superior Contemporanea”, „Rocznika Polsko-Ukraińskiego: Pedagogika i Psychologia”, „Cieszyńskiego Almanachu Pedagogicznego”, „Oświatologii”, „Studiów Kulturowo-Edukacyjnych UMCS” (on-line). W 2011 r. Zakład Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Zakład Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej Instytutu Nauk o Edukacji Wydziału Etnologii i Nauk Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zaczęły wydawać rocznik „Edukacja Międzykulturowa”. Od 2013 r. czasopismo znajduje się w części B wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (ISSN 2299-4106; 5 pkt.).

Problematyka wielokulturowości oraz edukacji międzykulturowej promowana jest przez członków Zespołu podczas cyklicznych wykładów: dla studentów studiów podyplomowych: zintegrowana edukacja wczesnoszkolna i wychowanie przedszkolne (od 2002 r.); dla nauczycieli-uczestników studiów podyplomowych w zakresie ICT, języków obcych i przedmiotu: wychowanie do życia w rodzinie oraz terapia pedagogiczna (2007–2008); dla studentów Uniwersytetu Trzeciego Wieku (od 2004 r.); dla studentów i pracowników El Camino College w Torrance (Kalifornia, USA, 2004–2009) — realizowanych również z wykorzystaniem stałych kontaktów on-line w ramach przedmiotu: komunikacja w społecznościach wielokulturowych i eksperymentalnego projektu badawczego „Global Education through Technology” (GETT); dla studentów i pracowników Uniwersytetu Ostrawskiego w Czechach (od 2006 r.) oraz Centre de Formation Pedagogique w Cambrai (Francja, 2004) w ramach programu Unii Europejskiej Socrates/Erasmus. Jest wiodącym tematem prac magisterskich i licencjackich, przygotowywanych pod naukowym kierownictwem członków Zespołu.

Cieszyńska szkoła badań pogranicza inicjuje także działania w zakresie praktyki edukacyjnej, obejmujące:

— wprowadzenie w 2002 r. do programu studiów na kierunku: pedagogika przedmiotu: edukacja wielo- i międzykulturowa (obecnie: podstawy edukacji wielo- i międzykulturowej; studia pierwszego stopnia), edukacja wielo- i międzykulturowa z metodyką (studia drugiego stopnia) oraz przedmiotów: kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych, komunikacja codzienna

w edukacji, socjalizacja i wychowanie w społecznościach wielokulturowych; edukacja szkolna w społecznościach wielokulturowych (studia pierwszego stopnia), społeczno-kulturowe konteksty edukacji, projektowanie działań edukacyjnych kreujących jednostki (studia drugiego stopnia).

— powołanie w 2004 r. studenckiego Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej, którego działalność przyczynia się do aktywizacji środowiska akademickiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie. Członkowie Koła uczestniczą w pracach badawczych Zespołu, propagują zagadnienia edukacji międzykulturowej wśród studentów, dzieci i młodzieży w swoich środowiskach lokalnych, podejmują działania edukacyjne (terapeutyczne i interwencyjne) na rzecz nadania rangi Innemu oraz wsparcia jednostki w nabywaniu tożsamości własnej i społecznej. Wymiernymi efektami pracy Koła są: teksty naukowe studentów publikowane w kraju i za granicą; organizowane konferencje naukowe (łącznie od 2005 r. odbyło się 20 cyklicznych konferencji na temat „Poznaj Innego”, połączonych z warsztatami dla dzieci, młodzieży i studentów); współpraca ze studenckimi kołami naukowymi z innych ośrodków akademickich, stowarzyszeniami, placówkami oświatowymi w kraju i za granicą, m.in.: z El Camino College w Torrance (Kalifornia, USA, od 2005 r.), Uniwersytetem Ostrawskim (od 2006 r.), Centrum Pedagogicznym dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w Republice Czeskiej (od 2006 r.). Ważnym osiągnięciem studentów działających w Kole jest otrzymanie stypendiów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wyniki w nauce, działalność organizacyjną i naukową (od 2005 r. stypendia uzyskało 10 członkiń Koła).

Dalsze działania cieszyńskiej szkoły badań pogranicza będą się koncentrować na zespołowych badaniach naukowych dotyczących: społecznych, pedagogicznych i kulturowych uwarunkowań rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży z terenów pogranicznych, przemian społeczno-cywilizacyjnych, edukacji szkolnej i edukacji dorosłych, kształtowania się tożsamości, teorii i modeli badań międzykulturowych, a także przygotowania nauczycieli i pedagogów do pracy w społecznościach wielokulturowych oraz realizowania europejskiego modelu edukacji wielo- i międzykulturowej.

Bibliografia

- Gajdzica, A. (2013). *Portret zbiorowy nauczycieli aktywnych. Między zmianą a oporem*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- Goćkowski, J. (1980). *Funkcje autorytetów naukowych w świecie uczonych*. W: P. Rybicki, J. Goćkowski (red.), *Autorytet w nauce*. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich–PAN.
- Grabowska, B. (2013). *Poczucie tożsamości młodzieży uczącej się w szkołach z polskim językiem nauczania na Białorusi, Ukrainie i w Republice Czeskiej — studium porównawcze*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.

- Kohlberg, L., Mayer, R. (1993). *Rozwój jako cel wychowania*. W: Z. Kwieciński, L. Witkowski (red.), *Spory o edukację*. Warszawa: IBE.
- Kurzepa, J. (2007). *Socjopatologia pogranicza. Zmiany zachowań mieszkańców pogranicza zachodniego. Studium socjologiczne*. Zielona Góra: UZ.
- Lewowicki, T. (1995a). *O badaniach społeczności pogranicza — od parcjalnych opisów ku elementom teorii zachowań tożsamościowych*. W: J. Nikitorowicz (red.), *Edukacja międzykulturowa — w kręgu potrzeb, oczekiwań i stereotypów*. Białystok: Wyd. Uniwersyteckie „Trans Humana”.
- Lewowicki, T. (1995b). *Problemy tożsamości narodowej — w poszukiwaniu sposobów uogólnionych ujęć kwestii poczucia tożsamości i zachowań z tym poczuciem związanych*. W: M. M. Urlińska (red.), *Edukacja a tożsamość etniczna*. Toruń: UMK.
- Lewowicki, T. (2010). *O doświadczeniach edukacji wielokulturowej oraz perspektywie edukacji i pedagogiki międzykulturowej*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.), *Edukacja międzykulturowa — dokonania, problemy, perspektywy*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- Lewowicki, T. (2010). *Socjologizm vs. pedagogizm — czy synteza w edukacji międzykulturowej?* W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.), *Edukacja międzykulturowa — teorie, poglądy, doświadczenia społeczne*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- Misiejuk, D. (2013). *Dziedzictwo i dziedziczenie w kontekście procesów socjalizacji. Studium teoretyczno-empiryczne o procesach dziedziczenia kulturowego na historycznym pograniczu Podlasia*. Białystok: Wyd. Uniwersyteckie „Trans Humana”.
- Ogrodzka-Mazur, E. (2007). *Kompetencja aksjologiczna dzieci w młodszym wieku szkolnym. Studium porównawcze środowisk zróżnicowanych kulturowo*. Katowice: UŚ.
- Ogrodzka-Mazur, E. (2012). *Autorytet uczonego a kreowanie środowiska pedagogów międzykulturowych*. W: A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur (red.), *Poza paradymaty. Pedagogika międzykulturowa. T. 2. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- Ogrodzka-Mazur, E., Szczurek-Boruta, A. (2012). *Działalność naukowo-badawcza, dydaktyczna i organizacyjna Zakładu i Katedry Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w latach 1989–2012. Wokół cieszyńskiej szkoły badań pogranicza Profesora Tadeusza Lewowickiego*. W: A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur (red.), *Poza paradymaty. Pedagogika międzykulturowa. T. 2. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- Rusek, H. (2009). *Cieszyńska szkoła badań pogranicza*. W: T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, J. Urban (red.), *Społeczne uwarunkowania edukacji międzykulturowej. T. 1. Konteksty teoretyczne*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- Sobecki, M. (2007). *Kultura symboliczna a tożsamość. Studium tożsamości kulturowej Polaków na Grodzieńszczyźnie z perspektywy edukacji międzykulturowej*. Białystok: Wyd. Uniwersyteckie „Trans Humana”.
- Szczurek-Boruta, A. (2007). *Zadania rozwojowe młodzieży i edukacyjne warunki ich wypełniania w środowiskach zróżnicowanych kulturowo i gospodarczo. Studium pedagogiczne*. Katowice: UŚ.
- Urlińska, M. M. (2007). *Szkoła polska na obczyźnie wobec dylematów tożsamościowych. Na przykładzie szkoły polskiej na Łotwie*. Toruń: UMK.
- Wojakowski, D. (2002). *Polacy i Ukraińcy. Rzecz o pluralizmie i tożsamości na pograniczu*. Kraków: Zakład Wydawniczy „Nomos”.

Wykaz publikacji serii „Edukacja Międzykulturowa”

W serii „Edukacja Międzykulturowa”, przygotowywanej przez Społeczny Zespół Badań Kultury i Oświaty Pogranicza oraz Zakład Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie przy współpracy Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie, ukazały się w latach 1992–2014 następujące publikacje:

1992

- T. Lewowicki (red.). *Dzieci z Zaolzia (z badań osobowości uczniów szkół podstawowych z polskim językiem nauczania)*. Cieszyn: UŚ — Filia.
T. Lewowicki (red.). *Hierarchia wartości i plany życiowe dzieci z Zaolzia*. Cieszyn: UŚ — Filia.

1994

- T. Lewowicki (red.). *Kulturowe, społeczne i edukacyjne wyznaczniki dróg życiowych młodzieży z Zaolzia*. Katowice: Wyd. UŚ.
T. Lewowicki (red.). *Poczucie tożsamości narodowej młodzieży — studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Cieszyn: UŚ — Filia.

1995

- T. Lewowicki (red.). *Społeczności młodzieżowe na Pograniczu*. Cieszyn: UŚ — Filia.

1996

- T. Lewowicki, B. Grabowska (red.). *Społeczności pogranicza — wielokulturowość — edukacja*. Cieszyn: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.

1997

- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Osobowość i społeczne funkcjonowanie młodzieży regionu Podbeskidzia*. Katowice: Wyd. UŚ.

1998

- T. Lewowicki, B. Grabowska (red.). *Młodzież i tolerancja. Studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Cieszyn: UŚ — Filia.
T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Problemy pogranicza i edukacja*. Cieszyn: UŚ — Filia.

2000

- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.). *Edukacja międzykulturowa w Polsce i na świecie*. Katowice: Wyd. UŚ.
T. Lewowicki, J. Suchodolska (red.). *Rodzina — wychowanie — wielokulturowość*. Cieszyn: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.
T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta (red.). *Szkoła na pograniczach*. Katowice: Wyd. UŚ.

2001

T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *W poszukiwaniu teorii przydatnych w badaniach międzykulturowych*. Cieszyn: UŚ — Filia.

2002

A. Różańska. *Działalność edukacyjna Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburgskiego Wyznania na Zaolziu*. Cieszyn: Wyd. Śląski Kościół Ewangelicki Augsburgskiego Wyznania.

T. Lewowicki, J. Nikitorowicz, T. Pilch, S. Tomiuk (red.). *Edukacja wobec ładu globalnego*. Warszawa: Wyd. Akademickie „Żak”.

T. Lewowicki, J. Urban (eds.). *Intercultural Education: The Individual in Relation to Others and Other Cultures*. Cieszyn: UŚ — Filia.

T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon (red.). *Kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych*. Cieszyn: UŚ — Filia.

2003

T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica (red.). *Świat wartości i edukacja międzykulturowa*. Cieszyn–Warszawa: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.

2004

T. Lewowicki, J. Urban, A. Szczypka-Rusz (red.). *Język, komunikacja i edukacja w społecznościach wielokulturowych*. Cieszyn–Warszawa: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.

2005

T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Polityka społeczna i oświatowa a edukacja międzykulturowa*. Cieszyn–Warszawa: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.

T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska (red.). *Przemiany społeczno-cywilizacyjne a edukacja szkolna — problemy rozwoju indywidualnego i kształtowania się tożsamości*. Cieszyn–Warszawa–Kraków: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie–Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

2006

A. Gajdzica. *Reforma oświaty a praktyka edukacji wczesnoszkolnej*. Katowice: Wyd. UŚ.

T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Teorie i modele badań międzykulturowych*. Cieszyn–Warszawa: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.

T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Z teorii i praktyki edukacji międzykulturowej*. Cieszyn–Warszawa: UŚ — Filia–WSP ZNP w Warszawie.

2007

E. Ogrodzka-Mazur. *Kompetencja aksjologiczna dzieci w młodszym wieku szkolnym. Studium porównawcze środowisk zróżnicowanych kulturowo*. Katowice: Wyd. UŚ.

A. Szczurek-Boruta. *Zadania rozwojowe młodzieży i edukacyjne warunki ich wypełniania w środowiskach zróżnicowanych gospodarczo i kulturowo — studium pedagogiczne*. Katowice: Wyd. UŚ.

A. Szczurek-Boruta. *Edukacja i odkrywanie tożsamości w warunkach wielokulturowości — szkice pedagogiczne*. Cieszyn–Kraków: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

- T. Lewowicki, J. Urban (red.). *Edukacja międzykulturowa na pograniczach w pierwszych latach rozszerzonej Unii Europejskiej — teoria i praktyka*. Katowice: „Gnome”.
- T. Lewowicki, B. Grabowska, A. Szczurek-Boruta (eds.). *Intercultural Education: Theory and Practice*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.

2008

- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.). *Praca nauczyciela w warunkach wielokulturowości — studia i doświadczenia z pogranicza polsko-czeskiego*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, B. Grabowska, A. Gajdzica (red.). *Socjalizacja i kształtowanie się tożsamości — doświadczenia na pograniczu polsko-czeskim*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, B. Grabowska, A. Różańska (red.). *Socjalizacja i kształtowanie się tożsamości — problemy i propozycje rozwiązań*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica (red.). *Socjopatologia pogranicza a edukacja*. Cieszyn–Warszawa–Toruń, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.

2009

- G. Piechaczek-Ogierman. *Postawy zdrowotne uczniów i ich socjokulturowe uwarunkowania*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica (eds.). *Borderland Sociopathology and Education*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.). *Poczucie tożsamości i stosunek młodzieży do wybranych kwestii społecznych — studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, J. Urban (red.). *Společne uwarunkowania edukacji międzykulturowej*. T. 1. *Konteksty teoretyczne*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska (red.). *Společne uwarunkowania edukacji międzykulturowej*. T. 2. *Problemy praktyki oświatowej*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.

2010

- U. Klajmon. *Działalność wychowawcza Kościoła katolickiego na Śląsku Cieszyńskim*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Edukacja międzykulturowa — teorie, poglądy, doświadczenia społeczne*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, J. Nikitorowicz, A. Szczurek-Boruta (red.). *Szkołnictwo z polskim językiem nauczania w państwach europejskich — stan, problemy i perspektywy*. Białystok–Cieszyn–Warszawa: Uniwersytet w Białymstoku–Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej.

2011

- T. Lewowicki, J. Suchodolska (red.). *Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych*. Katowice–Cieszyn–Warszawa–Kraków: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta (red.). *Edukacja międzykulturowa — dokonania, problemy, perspektywy*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, J. Suchodolska (red.). *Pedagogika międzykulturowa wobec wykluczenia społecznego i edukacyjnego*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Wyd. Adam Marszałek.

2012

- T. Lewowicki, J. Suchodolska (red.). *Dzieci i młodzież w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych*. Katowice–Cieszyn–Warszawa–Kraków: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Oficyna Wydawnicza „Impuls”. „Edukacja Międzykulturowa” 2012, nr 1.
- A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur (red.). *Poza paradygmaty. Pedagogika międzykulturowa*. T. 2. *Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon-Lech (red.). *Religia i edukacja międzykulturowa*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, A. Różańska, G. Piechaczek-Ogierman (red.). *Wielokulturowość i problemy edukacji*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej–Wyd. Adam Marszałek.

2013

- A. Gajdzica. *Portret zbiorowy nauczycieli aktywnych. Między zmianą a oporem*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- B. Grabowska. *Poczucie tożsamości młodzieży uczącej się w szkołach z polskim językiem nauczania na Białorusi, Ukrainie i w Republice Czeskiej — studium porównawcze*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- A. Szczurek-Boruta. *Doświadczenia społeczne w przygotowaniu przyszłych nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości*. Cieszyn–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–Wyd. Adam Marszałek.
- „Edukacja Międzykulturowa” 2013, nr 2.
- T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska (red.). *Kultura w edukacji międzykulturowej — konteksty teoretyczne i społeczno-polityczne*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej–Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica (red.). *Kultura w edukacji międzykulturowej — doświadczenie i propozycje praktyczne*. Cieszyn–Warszawa–Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ–WSP ZNP w Warszawie–Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej–Wyd. Adam Marszałek.

- T. Lewowicki, J. Nikitorowicz, A. Szczurek-Boruta (red.). *Szkoły dla mniejszości narodowych i społeczności kaszubskiej w Polsce — stan, problemy i perspektywy*. Warszawa—Cieszyn—Białystok: WSP ZNP w Warszawie—Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Uniwersytet w Białymstoku—Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej—Wyd. Adam Marszałek.

2014

- A. Gajdzica, G. Piechaczek-Ogierman, A. Hruzd-Matuszczyk. *Edukacja postrzegana z perspektywy uczniów, rodziców i nauczycieli ze szkół z polskim językiem nauczania w wybranych krajach europejskich*. Cieszyn—Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Wyd. Adam Marszałek.
- E. Ogrodzka-Mazur, U. Klajmon-Lech, A. Różańska. *Tożsamość kulturowa, religijność i edukacja religijna postrzegana z perspektywy społeczności szkół z polskim językiem nauczania w wybranych krajach europejskich*. Cieszyn—Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Wyd. Adam Marszałek.
- A. Szczurek-Boruta. *O przygotowaniu nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości — konteksty, opinie studentów, propozycje*. Cieszyn—Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Wyd. Adam Marszałek.
- T. Lewowicki, B. Chojnacka-Synaszko, G. Piechaczek-Ogierman (red.). *Edukacja dzieci i młodzieży w środowiskach zróżnicowanych kulturowo*. Warszawa—Cieszyn—Toruń: WSP ZNP w Warszawie—Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej—Wyd. Adam Marszałek.
- „Edukacja Międzykulturowa” 2014, nr 3.
- T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, W. Ogniewjuk, S. Sysojewa (red.). *Wielokulturowość i edukacja*. Warszawa—Cieszyn—Kijów: WSP ZNP w Warszawie—Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Uniwersytet im. Borysa Grinczenki—Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej.
- J. Urban. *Mniejszości narodowe krajów Grupy Wyszehradzkiej w procesach integracji Europy — tożsamość młodzieży mniejszości autochtonicznych*. Cieszyn—Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji UŚ—Wyd. Adam Marszałek.

